

რეგიონთაშორისი ურთიერთობების ინფრასტრუქტურის განვითარებაში ინსტიტუციონალური გარემოს მნიშვნელობა

ნაირა გალახვარიძე, ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი
კეა ივანიშვილი, სტუ-ს დოქტორანტი

XX

რეგიონებისა და მისი ეკონომიკური კავშირების განვითარება ძირითადად განისაზღვრება არა მხოლოდ ბუნებრივი სანედლეულო რესურსების არსებობით, სამრეწველო, სამეცნიერო-ტექნიკური და შრომითი პოტენციალით, არამედ რეგიონის ინფრასტრუქტურის განვითარებითაც, რაც უზრუნველყოფს ამ კავშირებს. რეგიონთაშორისი თანამშრომლობის ინფრასტრუქტურა წარმოადგენს საერთო საბაზრო ინფრასტრუქტურის უმნიშვნელოვანეს შემადგენელ ნაწილს, რომლის გარეშეც შეუძლებელია ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკის ან მისი ცალკეული ტერიტორიული წარმონაქმნის ფუნქციონირება.

გამოიყოფა საბაზრო ინფრასტრუქტურის ორი მხარე. პირველ რიგში, მისი მატერიალურ-საგნობრივი შემადგენლობა, ეკონომიკური პოტენციალი, რომელიც ქმნის ბაზრების სისტემის (სასაწყობო შენობები და ნაგებობები, სავაჭრო ფართობები, სავაჭრო-სასაწყობო მოწყობილობები, ბირჟის, კომერციული ბანკების შენობები და ნაგებობები და ა.შ.) ფუნქციონირების პირობებს. მეორე რიგში, ესაა ეკონომიკური ურთიერთობები ბაზრის სუბიექტების საქმიანობის კუთხით, რაც მიმართულია სასაქონლო და ფულადი მიმოქცევის პირობების შექმნაზე. ამ ურთიერთობათა მატარებელს წარმოადგენს საბაზრო ინფრასტრუქტურა.

საბაზრო ინფრასტრუქტურა მატერიალურ-საგნობრივი შემადგენლობის მიხედვით იყოფა ორ ქვესისტემად: პირველი წარმოდგენილია წარმოების პროცესის მომსახურე დარგების ერთობლიობით, ხოლო მეორე დარგებით, რომლებიც უზრუნველყოფენ მზა პროდუქციის შეუფერხებელ გადაადგილებას მომხმარებელამდე. სწორედ საბაზრო ინფრასტრუქტურის მეორე ფუნქცია – საქონლის ეფექტური გადაადგილება რეგიონის ფარგლებს გარეთ გასაღების ბაზარზე, შეადგენს რეგიონთაშორისი ეკონომიკური ურთიერთქმედების ინფრასტრუქტურის არსს.

რეგიონთაშორისი ეკონომიკური კავშირების ინფრასტრუქტურა, შეადგენს რა საბაზრო ინფრასტრუქტურის ნაწილს, წარმოადგენს კარკასს, რომელზეც იგება რეგიონალური ბაზრების სისტემა.

რეგიონთაშორისი თანამშრომლობის ინფრასტრუქტურა უზრუნველყოფს ფულად-სასაქონლო მიმოქცევის ციკლს, ხელს უწყობს რა რეგიონების ეკონომიკაში მატერიალური, ფინანსური, შრომითი და საინფორმაციო ნაკადების ბრუნვის დაჩქარებას.

რეგიონთაშორისი ეკონომიკური ურთიერთქმედების ინფრასტრუქტურის ყოველმხრივი შესწავლა განაპირობებს მისი ფორმირებისა და ფუნქციონირების სხვადასხვა ასპექტის განხილვის მიმართ სისტემური მიდგომის აუცილებლობას. რეგიონთაშორისი ეკონომიკური კავშირების ინფრასტრუქტურულ კომპლექსს, როგორც რთულ საორგანიზაციო-ეკონომიკურ სისტემას გააჩნია მის შემადგენლობაში შემავალი ელემენტების ურთიერთკავშირები და ურთიერთდამოკიდებულებები და ის ურთიერთქმედებაშია რეგიონის ეკონომიკის სხვა ქვესისტემებთან.

რეგიონთაშორისი ეკონომიკური თანამშრომლობის ინფრასტრუქტურის კლასიფიკაცია შესაძლებელია განხორციელდეს შემდეგი სახით:

ფუნქციური ნიშნის მიხედვით გამოიყოფა: სავაჭრო-საშუამავლო, საინფორმაციო-კომერციული, საკრედიტო-საფინანსო, ეკონომიკურ-სამართლებრივი, შრომითი გაცვლის ინფრასტრუქტურა.

დარგობრივი ნიშნის მიხედვით გამოიყოფა: სავაჭრო, მომარაგებით-საყოფაცხოვრებო, დამზადების, ფინანსური, საკრედიტო, სადაზღვევო, საინფორმაციო-გაანგარიშებითი ინფრასტრუქტურა, უძრავ ქონებასთან დაკავშირებული ოპერაციების ინფრასტრუქტურა, კომერციული საქმიანობის ინფრასტრუქტურა.

ბაზრების მომსახურების ნიშნის მიხედვით ინფრასტრუქტურა შეიძლება დაიყოს უნივერსალური ხასიათის საერთო საბაზრო ინფრასტრუქტურად, რომელიც ემსახურება რამოდენიმე განსხვავებულ ბაზარს (კომერციული ბანკები, სადაზღვევო კომპანიები, საკონსულტაციო, სააუდიტორო ფირმები, საინფორმაციო ცენტრები და ა.შ.) და ინფრასტრუქტურა, რომელიც ემსახურება ცალკეულ ბაზრებს (სამომხმარებლო, ფინანსური, უძრავი ქონების ბაზარი და ა.შ.).

ტერიტორიული ნიშნის მიხედვით რეგიონთაშო-

რისი თანამშრომლობის ინფრასტრუქტურა იყოფა:

- ნაციონალურად (აუდიტორული პალატა, კომერციული ბანკები და ეროვნული დანიშნულების ბირჟა, საინვესტიციო-ფინანსური კომპანიები და ა.შ.);

- რეგიონთაშორისად (რეგიონთაშორისი ეკონომიკური თანამშრომლობის ასოციაციები, მეწარმეთა და მრეწველთა კავშირები, საბითუმო ვაჭრობის რეგიონთაშორისი ასოციაციები, რეგიონთაშორისი დანიშნულების საბითუმო-საშუამავლო კომპანიები);

- რეგიონალურად (სავაჭრო-შემსყიდველი ორგანიზაციები, კომერციული ბანკები და რეგიონული დანიშნულების ბირჟები, რეგიონული საინვესტიციო ფონდები და ფინანსური კომპანიები, სავაჭრო სახლები, ბაზრის ტევადობისა და მოთხოვნის შემსწავლელი საინფორმაციო ცენტრები);

- საქალაქოდ და რაიონულად (საბითუმო და წვრილ-საბითუმო ფირმები, მარკეტინგული ფირმები, სარეკლამო სააგენტოები, უძრავი ქონების გაყიდვის სააგენტოები, საადვოკატო კანტორები, აუდიტორული ფირმები და ა.შ.).

საკუთრების ფორმების მიხედვით რეგიონთაშორისი ეკონომიკური ურთიერთქმედების ინფრასტრუქტურა შეიძლება დაიყოს:

- კერძო, კოოპერაციული, სახელმწიფო საკუთრების ფორმის ინფრასტრუქტურად;

- ინფრასტრუქტურად, რომელიც იმყოფება საზოგადოებრივი ორგანიზაციების საკუთრებაში (მაგალითად, კომერციული ბანკების ასოციაცია, მცირე საწარმოების კავშირი და სხვა ორგანიზაციები და მათი რეგიონული განყოფილებები);

- ინფრასტრუქტურად, რომელიც ეკუთვნის უცხოელ მესაკუთრეებს (უცხოური ბანკების ფილიალები, სავაჭრო ფირმების წარმომადგენლობები და სხვ.);

- შერეული ფორმის საკუთრების ინფრასტრუქტურად.

ინფრასტრუქტურის კლასიფიკაციას შეიძლება დაემატოს:

მისი განვითარების დონის მიხედვით:

- ჯერ კიდევ საბჭოთა პერიოდში შექმნილი ინფრასტრუქტურა, რომელიც საჭიროებს ცვლილებებს ბაზრის თანამედროვე მოთხოვნების გათვალისწინებით;

- ახალი, ფორმირებადი ინფრასტრუქტურა;

- ჩამოყალიბებული ინფრასტრუქტურა, რომელიც პასუხობს საბაზრო ეკონომიკის მოთხოვნებს.

გარდა ზემოთ აღნიშნულისა, ინფრასტრუქტურის განხილვა მიზანშეწონილია განხორციელდეს ორი ურთიერთდაკავშირებული ნაწილის – რეგიონთაშორისი ეკონომიკური თანამშრომლობის რეალი-

ზაციის ინფრასტრუქტურისა და რეგიონების ურთიერთქმედების რეგულირების ინფრასტრუქტურის სახით.

რეგიონების ეკონომიკური ურთიერთქმედების ეფექტურობის შეფასებისთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს ინფრასტრუქტურის ბაზის მატერიალურ-ტექნიკურ მდგომარეობას ან მის ეკონომიკურ პოტენციალს. რეგიონთაშორისი თანამშრომლობის რეგიონული ინფრასტრუქტურის ეკონომიკური პოტენციალი წარმოადგენს მატერიალურ-ტექნიკური ობიექტების სისტემას, რომლებიც განსაზღვრავენ რეგიონული ბაზრის შევსებას სხვადასხვა სახის საქონლით, რესურსების ბრუნვალობის სიჩქარეს და გაწეული მომსახურების ხარისხს. საბაზრო ინფრასტრუქტურის ეკონომიკური პოტენციალი მოიცავს სასაწყობო შენობებს, საცავეს, სავაჭრო და საგამოფენო-საბაზრობო მოედნებსა და მოწყობილობას, სპეციალიზირებულ ტრანსპორტს, ტარა-საკონტეინერო მეურნეობას, დატვირთვა-დაცლის საშუალებებსა და მექანიზმებს, ბირჟების შენობებსა და მოწყობილობას, საფინანსო-საკრედიტო დაწესებულებების სავაჭრო-გამანაწილებელ ცენტრებს, კომერციული ინფორმაციის დამუშავების საშუალებებს, სატელეკომუნიკაციო ქსელებს, საარბიტრაჟო სასამართლოებს, საკონსულტაციო ცენტრებს, საადვოკატო და სანოტარო კანტორებს, შრომის ბირჟას და ა.შ.

რეგიონთაშორისი ინფრასტრუქტურის განვითარების მნიშვნელოვან შედეგს წარმოადგენს ბრუნვის დანახარჯების შემცირება, კერძოდ, მისი იმ შემადგენელის, როგორიცაა ტრანსპორტი დანახარჯები. სამეცნიერო პუბლიკაციებში ნაჩვენებია, რომ სასაქონლო ბაზრების განვითარებულ სტრუქტურას მეწარმეები მიყავს ზედმეტ დანახარჯებამდე კონიუნქტურის შესწავლაზე, კონტრაგენტების ძიებაზე, ხელშეკრულებების გაფორმებასა და დადებაზე, საქონლის ტრანსპორტირებაზე და მის დასაწყობებაზე ანუ იზრდება ტრანსპორტი დანახარჯები.

რეგიონთაშორისი ეკონომიკური ურთიერთქმედების თანამედროვე ინფრასტრუქტურული კომპლექსის ფორმირება რთული და ხანგრძლივი პროცესია, რომელიც გულისხმობს, როგორც მართვის ცენტრალური, ასევე რეგიონული ორგანოების, ასევე საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, რეგიონთაშორისი თანამშრომლობის ასოციაციების, მეწარმეთა და მრეწველთა კავშირების აქტიურ მონაწილეობას. მხოლოდ პროცესის ყველა დაინტერესებული მონაწილის ძალისხმევის გაერთიანება იძლევა საშუალებას შეიქმნას რეგიონთაშორისი ეკონომიკური

თანამშრომლობის ეფექტური და კონკურენტუნარიანი საბაზრო ინფრასტრუქტურა.

ქვეყანაში საბაზრო ურთიერთობების განვითარებასთან ერთად რეგიონების ეკონომიკური ურთიერთქმედების ინფრასტრუქტურის ობიექტების შემადგენლობა, სტრუქტურა და ამოცანები მუდმივად განიცდის ცვლილებასა და სრულყოფას. ინფრასტრუქტურაში სულ უფრო მეტი ადგილი ეთმობა მრავალფუნქციურ ობიექტებს, ისეთებს, როგორიცაა სავაჭრო-სამრეწველო პალატები, რომლებიც მეწარმეებს საშუაშუალო, საინფორმაციო, სამართლებრივი მომსახურების ფართო გაშვას სთავაზობენ. ეკონომიკური განვითარების პირობებში ინფრასტრუქტურის ზოგიერთი ობიექტი განიცდის ევოლუციას, ადრინდელ ფუნქციებს ანაცვლებს რა ახლით. ასე, მაგალითად, რეგიონთაშორისი გაცვლის ინფრასტრუქტურის დინამიკურად განვითარებად ელემენტს წარმოადგენს საბითუმო ბაზრობები და გამოფენები. ბოლო ხანებში ხდება მათი ფუნქციებისა და ამოცანების თვალსაჩინო ცვლილება. სპეციალისტები აღნიშნავენ ბაზრობების, როგორც გარიგებათა ორგანიზებისა და კონტრაქტების დადების მექანიზმის როლის შემცირებას. უპირატესი ხდება საქონლისა და მომსახურების ბაზრების მდგომარეობის, მწარმოებლებისა და მომხმარებლების განზრახვისა და პერსპექტიული გეგმების შესახებ ინფორმაციის შეგროვება და დამუშავება.

ბოლო წლებში აქტიურად ვითარდება ინტერნეტ-კომერცია, რომელიც აღწევს ინფრასტრუქტურის ყველა ელემენტში. მისი ფორმირება, როგორც ფუნქციური, ასევე რეგიონული კუთხით ჯერ არ დასრულებულა. ინტერნეტ-კომერციის განვითარება მნიშვნელოვნად შლის ზღვარს სავაჭრო-საშუაშუალო და საინფორმაციო ინფრასტრუქტურებს შორის.

რეგიონთაშორისი ეკონომიკური კავშირების სავაჭრო-საშუაშუალო ინფრასტრუქტურა მოიცავს საბითუმო ვაჭრობის ასოციაციებს, საბითუმო-საჯალბო საწარმოებს, რეგიონულ კომერციულ ცენტრებს, საშუაშუალო სავაჭრო-შემსყიდველ ორგანიზაციებს, ბაზრობებს, ბირჟებს, საბირჟო საწყობებს, საბროკერო ფირმებსა და კანტორებს და ა.შ.

სავაჭრო-საშუაშუალო ინფრასტრუქტურის ძირითად ელემენტს წარმოადგენს საბითუმო ვაჭრობის საწარმოები.

დღეისათვის ქვეყანაში ჩამოყალიბდა და მოქმედებს საჯალბო ვაჭრობის მრავალარხიანი და მრავალრგოლიანი სისტემა, რომელშიც სჭარბობენ წვრილი ფირმა-შუამავლები, რაც იწვევს საქონლის არაკომპლექსურ და არარეგულარულ მიწოდებას, მიმოქცევის დანახარჯების ზრდას და საბოლოო ჯამში,

ფასების უსაფუძვლო ზრდას. შედეგად საბითუმო რგოლის, როგორც ბაზრის ძირითადი რეგულატორის როლი მნიშვნელოვნად დაკარგულია, რაც კლინდება საბითუმო ბაზრისთვის საქონლის რესურსის ფორმირებაზე საბითუმო ორგანიზაციების გავლენის შემცირებაში, სამაშუალო საქონლის მწარმოებელთა პროდუქციის გასაღების ორგანიზებაზე.

საჯალბო ვაჭრობაში პროდუქციის მიწოდებაში წამყვანი ადგილი უჭირავთ თვითონ საქონლის მწარმოებლებს, რომლებიც მსხვილი საბითუმო შემსყიდველების არარსებობისას იძულებულნი არიან შექმნან სავაჭრო სახლები და გასაღების სხვა სტრუქტურები. მიწოდების თითქმის მეთოდ ნაწილს ახორციელებენ საჯალბო საწარმოები: ეს ძირითადად ქსელური სტრუქტურებია.

თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ საბითუმო ვაჭრობის ორგანიზაციების შემადგენლობაში მცირე საწარმოების წილი მაღალია, საშუაშუალო ფირმების, ფიზიკური პირების და მცირე საბითუმო საწარმოების მიერ საქონლის მიწოდების საერთო წილი მთლიან მოცულობაში იქნება საკმაოდ მაღალი-40 %-ზე მეტი. ეს უნდა შეფასდეს, როგორც საქონელმომწოდების ჩამოყალიბებული სისტემის უარყოფითი მომენტი.

უნდა აღინიშნოს, რომ არასასურსათო ბითუმის საორგანიზაციო-ტექნიკური მდგომარეობა, მისი საწყობე ინფრასტრუქტურა, კლიენტთა მომსახურების ფორმები და მეთოდები, საქონლის მიწოდების ტექნოლოგია არსებითად ჩამორჩება ბაზრის თანამედროვე მოთხოვნებს და სრულად ვერ უზრუნველყოფს საჯალბო საქონელბრუნვის და შესაბამისი საქონლის მიწოდების ზრდის პერსპექტიული ამოცანების გადაწყვეტას. ამ პირობებში სამომხმარებლო საქონლის ბაზრის შემდგომი განვითარება დამოკიდებულია ეფექტური საბითუმო ვაჭრობის, კომპლექსური ინფრასტრუქტურის ფუნქციონირებაზე, რომელსაც ფართო მასშტაბით და ნაკლები დანახარჯებით შეუძლია უზრუნველყოს საჯალბო საქონელმომწოდება და სხვადასხვა საქონლის რეგიონთაშორისი გაცვლა.

საჯალბო ვაჭრობაში მცირე საწარმოებისა და ბაზრების დომინირება მოწმობს იმაზე, რომ ქვეყანასა და რეგიონებში ცივილიზებული სამომხმარებლო ბაზრის ჩამოყალიბების პროცესი საკმაოდ ნელა მიდის და არ შეესაბამება მოსახლეობის სავაჭრო მომსახურების ორგანიზების თანამედროვე მოთხოვნებს.

მცირე საწარმოები და ბაზრები, ობიექტური და სუბიექტური მიზეზებით (ფინანსური საშუალებებისა და კვალიფიცირებული კადრების ნაკლებობის, შეზღუდული ინფრასტრუქტურული შესაძ-

ლებლობების გამო), ვერ უზრუნველყოფენ საქონლის ფართო არჩევანს მომხმარებლებისთვის, ვაჭრობის ორგანიზებისა და მომსახურების ხარისხის მაღალ დონეს, სამეცნიერო-ტექნიკური მიღწევების, კერძოდ, საქონლის მარაგის გაყიდვის აღრიცხვის ავტომატიზირებული სისტემის გამოყენებას, მარკეტინგული კვლევებისა და სარეკლამო ღონისძიებების ჩატარებას, კადრების კვალიფიცირებულ მომზადებასა და გადამზადებას.

რეგიონთაშორისი თანამშრომლობის განვითარებაში მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება სავაჭრო ბირჟებს. ბირჟა ასრულებს რეგიონულ დონეზე მოთხოვნისა და მიწოდების კონცენტრაციის ფუნქციას, ახორციელებს რა მის მთავარ მიზანს-ვაჭრობის ორგანიზებას.

უცხოური და ადგილობრივი საქონლის ბირჟების მუშაობის არსებული გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ საბირჟო ვაჭრობა ზრდის საქონელბრუნვას და გადასახადების აკრეფას, აყალიბებს ფასწარმოქმნის მექანიზმს, ეკონომიას უწევს სახელმწიფო სახსრებს, იცავს ბაზრის სუბიექტებს საფასო რისკებისგან, ხელს უწყობს ვაჭრობის გაჯანსაღებას სურსათით, იღებს ბრუნვიდან აღურიცხავ და უხარისხო პროდუქციას, ზღუდავს ნაღდი ფულის მიმოქცევას, ამცირებს კრიმინალური სტრუქტურების მონაწილეობას კომერციულ ურთიერთობებში და მათ ზემოქმედებას ბაზრის სუბიექტებზე.

სავაჭრო-საშუამავლო ხასიათის ინფრასტრუქტურის ეფექტურ ელემენტს წარმოადგენს სავაჭრო სახლები. სავაჭრო სახლების მიზნები და ამოცანები მდგომარეობს შემდეგში:

- მთავრობისთვის დახმარების გაწევა ახალი უცხოელი ინვესტორების მოზიდვაში ქალაქისთვის საინტერესო პროექტებში მონაწილეობისთვის;
- დახმარების გაწევა ორგანიზაციებისათვის გამოფენების ჩატარებაში, საწარმოებთან, ორგანიზაციებთან, ქვეყნის მოქალაქეებთან ხელშეკრულებებისა და კონტრაქტების დადებასა და რეალიზაციაში;
- ქვეყნის საქმიან და ფინანსურ წრეებში ინფორმაციის გავრცელება ქალაქის, რეგიონის არსებულ და პოტენციურ შესაძლებლობებზე;
- კომერციული ორგანიზაციების შექმნა სააქციო საზოგადოებებსა და სხვა ორგანიზაციებში მონაწილეობისთვის, რომელთა საქმიანობაც შეესაბამება სავაჭრო სახლების მიზნებსა და ამოცანებს.

საბითუმო ვაჭრობის საწარმოების ქსელის განმტკიცებისთვის მნიშვნელოვან ნაბიჯს წარმოადგენს საბითუმო ვაჭრობის ასოციაციების შექმნა. ამგვარი ასოციაციები გავლენას ახდენენ წარმოებასა და საცალო ვაჭრობაზე, როგორც შუამავალ რგოლზე

და ახორციელებენ რეგიონთაშორისი კავშირების უზრუნველყოფისთვის აუცილებელ რიგ ფუნქციას:

- ორგანიზებას უკეთებენ საქონლის შემოსვლას წარმოების რაიონებიდან მოხმარების რაიონებში;
- განსაზღვრავენ საქონელმომწოდების ყველაზე რაციონალურ გზებს, აჩქარებენ საქონლის ბრუნვადას, ამცირებენ შუამავლების რიცხვს, აღწევენ მიმოქცევის დანახარჯების მაქსიმალურ ეკონომიას;
- მოთხოვნის გადახდის უზარაანობის შესწავლის საფუძველზე მონაწილეობენ საწარმოების სამრეწველო პროგრამების ჩამოყალიბებაში, აქეზებენ რა მწარმოებლებს საქონლის ასორტიმენტის უწყვეტი განახლებისა და ახალი სახის საქონლის ათვისებისკენ;
- ახდენენ ფართო ასორტიმენტის საქონლის კონცენტრაციას, რომელთაც უშვებენ სხვა რაიონის საწარმოები, ახორციელებენ საქონლის პარტიის დაკომპლექტებას, გარდაქმნიან რა საწარმოო ასორტიმენტს სავაჭროდ.

საბითუმო ვაჭრობის ასოციაციები და საბითუმო-საცალო საწარმოები უზრუნველყოფენ წარმოებისა და მოხარების სფეროების უფრო მჭიდრო ურთიერთქმედებას, ახდენენ რეგიონები-მიწოდებებსა და რეგიონები-პროდუქციის მომხმარებლებს შორის შუალედური რგოლის ლიკვიდაციას. ამასთან დაკავშირებით, საბითუმო ვაჭრობის კომერციულად აქტიური ასოციაციები, საბითუმო-საცალო საწარმოები ხდებიან რეგიონთაშორისი ეკონომიკური თანამშრომლობის ინფრასტრუქტურის უმთავრესი რგოლები.

საბითუმო ვაჭრობის ასოციაციებთან და საბითუმო-საცალო საწარმოებთან ერთად ვითარდება საქონელბრუნვის სხვა სტრუქტურებიც, ისეთები, როგორიცაა სამრეწველო საწარმოებისა და გაერთიანებების ფილიალები და საბითუმო ფირმები; მსხვილი ფირმების დილერები; საცალო ვაჭრობის შემსყიდველი ორგანიზაციები, სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების დამამზადებელი საბითუმო ფირმები. აქვე მოხსენიებული უნდა იქნეს დამოუკიდებელი აგენტების, დისტრიბუტორების და საქონლის ბროკერების მუშაობაც.

სავაჭრო-საშუამავლო ინფრასტრუქტურაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია რეგიონალურ კომერციულ ცენტრებს, რომლებიც წარმოადგენენ სპეციალიზირებულ ორგანიზაციებს და რომლებიც ბაზრების, წარმოებისა და გასაღების პროფესიონალური შესწავლის საფუძველზე კლიენტებს ურჩევენ და სთვაზობენ გარიგების ოპტიმალურ ვარიანტებს. კომერციული ცენტრების საქმიანობა მოიცავს საწარმოების, ორგანიზაციებისა და კერძო ფირმებისთვის

საშუამავლო მომსახურებას საბითუმო ბაზრობებზე საქონლის ყიდვა-გაყიდვის კუთხით, სააგენტოს პუნქტების, კომივოიაჟის სამსახურის ქსელის და ასევე საინფორმაციო მომსახურების შეთავაზების მეშვეობით. ეს ცენტრები გამოდიან საბითუმო მოვაჭრეების სახით, საკუთარ თავზე იღებენ კომერციულ რისკებს, ახორციელებენ საკომისიო ვაჭრობას, აწვებენ საბითუმო ბაზრობებსა და აუქციონებს, მონაწილეობენ საბირჟო ვაჭრობაში.

რეგიონალური კომერციული ცენტრები დებენ კონტრაქტებს სხვადასხვა საწარმოსთან, ფირმასთან. ამ ცენტრების მიერ გაწეულ მომსახურებათა ჩამონათვალშია პროდუქციის გასაღების ორგანიზება, რეკლამა, საქონლის დემონსტრაცია ცენტრის სავაჭრო დარბაზებში, გამოფენების ჩატარება, ცენტრისთვის პროდუქციის ნიმუშების შეთავაზება მომხმარებლებისთვის დემონსტრაციისა და ლიზინგის საფუძველზე გადაცემისთვის და ა.შ. რეგიონალური კომერციული ცენტრები თამაშობენ მნიშვნელოვან როლს რეგიონთაშორისი გაცვლის ორგანიზებაში რეგიონალური ბაზრების ასორტიმენტის გაფართოების, მოსახლეობის სასაქონლე პროდუქციისადმი მოთხოვნის უფრო სრული დაკმაყოფილების მიზნით. ცენტრები ხელს უწყობენ პროდუქციის მიმწოდებლებს შორის ეკონომიკური კონკურენციის განვითარებას, ურთიერთხელსაყრელი სამეურნეო კავშირების გაფართოებას.

თუმცა საბითუმო ვაჭრობის ჩამოყალიბებული სისტემა არ პასუხობს თანამედროვე მოთხოვნებს. განმტკიცებას საჭიროებს საბითუმო ვაჭრობის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა. იგრძნობა საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი სასაწყობო შენობების დეფიციტი, გაუმჯობესებას მოითხოვს საბითუმო და საცალო ვაჭრობის ურთიერთქმედება ლოგისტიკის განვითარების საფუძველზე. ყოველივე ეს უარყოფითად აისახება საწარმოო სიმძლავრეების დატვირთვაზე.

თანამედროვე ეტაპზე სხვადასხვა საწარმოს და საბითუმო ვაჭრობის საქონელგამტარი ორგანიზაციების განვითარების განზოგადების შედეგად შეგვიძლია გამოვყოთ საქონელმოძრაობის შემდეგი ყველაზე პერსპექტიული სტრუქტურები.

მსხვილი სპეციალიზირებული საბითუმო სტრუქტურები. არასასურსათო საქონლით საბითუმო ვაჭრობის სისტემის საფუძველს წარმოადგენს მსხვილი და საშუალო საბითუმო ორგანიზაციები, რომლებიც სპეციალიზირებულნი არიან გარკვეული საქონლის ჯგუფის საბითუმო ვაჭრობაზე და უკავიათ ძირითადი ხვედრითი წილი საბითუმო ბრუნვაში. მათი ამოცანაა რიგი პროდუქციის ფართო ასორტიმენტის ფორმირება

სხვადასხვა წყაროდან და საქონლის პარტიის საცალოდ კომპლექტური სახით მიწოდების უზრუნველყოფა.

ასეთი საბითუმო სტრუქტურების ორი ტიპი იქმნება:

1. ორდონიანი რეგიონთაშორისი საბითუმო ბაზები ცენტრალური ოფისითა და საწყობით ქალაქში და ფილიალებით-რეგიონებში. ეს ბაზები საქმიანობის შინაარსით წარმოადგენენ კომპლექტატორებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ საქონლის რთული ასორტიმენტის მიწოდებას სრულიად განსხვავებული კომპლექტაციით მაღაზიებისა და რეგიონების მოთხოვნის მიხედვით. ასეთი ბაზები ორიენტირებულია ტანსაცმლის, ფეხსაცმლის, ტრიკოტაჟის, ელექტროსაყოფაცხოვრებო ტექნიკის, სამეურნეო საქონლის საბითუმო ვაჭრობაზე.

2. საბითუმო ვაჭრობის ცენტრები. ის შეიძლება იყოს ორი სახის. პირველი სპეციალიზირებულია და ჩართულია სამრეწველო ჯგუფის შემადგენლობაში. მეორე წარმოადგენს დამოუკიდებელს და მას შეუძლია მოიცვას ერთიანი სამომხმარებლო კომპლექსის საქონლის სხვადასხვა ჯგუფი: ტანსაცმელი და ფეხსაცმელი, საოჯახო მეურნეობა, სპორტი და დასვენება, სახლი და ინტერიერი და ა.შ.

ამ ცენტრების განმასხვავებელი შტრიხი მდგომარეობს იმაში, რომ მათში ერთი ქოლგის ქვეშ თავსდება სასაწყობო და საგამოფენო ზონები. საგამოფენო ზონა ამავდროულად ემსახურება სავაჭრო მიზნებს და მუდმივი საბითუმო ბაზრობების ჩატარებას. ამ ამოცანის გადასაწყვეტად მუდმივად ახლდება საგამოფენო ასორტიმენტი და ამიტომ მყიდველებს (საბითუმოსა და საცალოს) ეძლევათ შესაძლებლობა მუდმივად განაახლონ შეკვეთის ასორტიმენტის სტრუქტურა და ის მოარგონ ბაზრის მოთხოვნებს.

გამანაწილებელი ცენტრების ქსელი. მსხვილი საცალო სავაჭრო ქსელების გამოჩენა იწვევს მაღაზიების საქონელმოძრაობის რაციონალიზაციის აუცილებლობას ერთიანი საწყობის მეშვეობით. რამდენადაც პირდაპირი მიწოდება მაღაზიებში მოითხოვს დამატებით სასაწყობო შენობებს უშუალოდ მაღაზიებში, უფრო ეფექტურს წარმოადგენს საქონლის მსხვილი პარტიის მიწოდება კომპანიის ცენტრალური საწყობისთვის (გამანაწილებელი ცენტრი), საქონლის მაღაზიებში შემდგომი რიტმული მიწოდებით.

წვრილსაბითუმო მაღაზია-საწყობების ქსელი “კემ ენდ კერი“. ამგვარი სახის ყველა მაღაზია საწყობი სულ უფრო მეტად ვრცელდება და ემსახურება არასასურსათო საქონლის წვრილ საბითუმო მყიდველებს (კორპორატიულ კლიენტებს და დამოუკიდებელ მაღაზიებს). მაღაზია-საწყობები წარმოადგენენ წვრილსაბითუმო ვაჭრობის ორგანიზების პერსპექ-

ტიულ ფორმას არასასურსათო საქონლის მთელი ჯგუფისთვის: საყოფაცხოვრებო ქიმიკატები, სამეურნეო საქონელი, ტექსტილი, საკანცელარიო საქონელი, გალანტერეა.

საქონლის სხვადასხვა ჯგუფის საბითუმო-სავაჭრო გაერთიანებები. ბოლო ათწლეულში საზღვარგარეთის ქვეყნებში საქონლის გასაღების ორგანიზებაში გაძლიერდა ინტეგრაციული პროცესები, რომლის ერთ-ერთი გამოვლინებაა საბითუმო-საგარეო გაერთიანებების შექმნა.

საინფორმაციო-კომერციული ინფრასტრუქტურა. რეგიონთაშორისი ეკონომიკური თანამშრომლობის საინფორმაციო-კომერციული ინფრასტრუქტურა წარმოადგენს სამეურნეო სუბიექტების ერთობლიობას, რომლებიც უზრუნველყოფენ რეგიონების ურთიერთქმედებას ინფორმაციის ოპერატიული შეგროვების, შენახვის, დამუშავებისა და გადაცემის გზით, მათ შორის, ახალი ტექნოლოგიებისა და საბაზრო მექანიზმების გამოყენების მეშვეობით.

ეკონომიკური თანამშრომლობის საინფორმაციო-კომერციულ ინფრასტრუქტურას განეკუთვნება: სარეკლამო სააგენტოები, რეგიონული მარკეტინგული ცენტრები, კომერციული ინფორმაციის შეგროვების, დამუშავებისა და გადაცემის ცენტრები, კავშირგაბმულობისა და კომუნიკაციების ფირმები. ბოლო წლებში საინფორმაციო-კომერციულ ფუნქციებს რეგიონების თანამშრომლობაში სულ უფრო მეტად ასრულებენ გამოფენები და ბაზრობები საქონლის, მომსახურების გაწევის შესახებ კომერციული ინფორმაციის აქტიური გავრცელების ხარჯზე.

რეგიონთაშორისი თანამშრომლობის საინფორმაციო უზრუნველყოფის განვითარება განპირობებულია საქონელსა და მომსახურებაზე გადახდისუნარიანი მოთხოვნის კვალიფიცირებული და საფუძვლიანი პროგნოზირების აუცილებლობით მოსახლეობის სოციალურ-დემოგრაფიული მახასიათებლებისა და რეგიონული თავისებურებების გათვალისწინებით.

რეგიონთაშორისი ეკონომიკური თანამშრომლობის საინფორმაციო ინფრასტრუქტურის მნიშვნელოვან ელემენტს წარმოადგენს სარეკლამო საქმიანობა, რომელიც მოიცავს საქონლის შესახებ ინფორმაციის გავრცელებას სხვადასხვა ფორმით. ეს შეიძლება იყოს მწარმოებელთა პირადი კონტაქტი მომხმარებლებთან, სავაჭრო შუამავლებთან, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებთან და ასევე გამოფენებზე, ბაზრობებზე საქონლის დემონსტრაცია და ა.შ. ამასთან, სარეკლამო სააგენტოების საინფორმაციო ფუნქცია ერწყმის წარმოებასა და მიმოქცევის სფეროებს შორის მათი შუამავლის ფუნქციას, რამდენადაც მყიდველთა ახალი

მოთხოვნების ჩამოყალიბება რეკლამის გავლენით ახალ სტიმულს აძლევს წარმოებას და განსაზღვრავს მისი განვითარების ტემპებს.

გასული საუკუნის 90-იანი წლების დასაწყისში საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლასთან ერთად აქტიურად განვითარდა სარეკლამო მომსახურებაც. გაჩნდა მრავალი სარეკლამო სააგენტო, რომლებიც აქტიურად კონკურირებენ ერთმანეთთან.

რეკლამა წარმოადგენს ეროვნული ეკონომიკის ერთ-ერთ ყველაზე დინამიკურად განვითარებად დარგს, რომელიც ასრულებს მარკეტინგულ და სოციალურ ფუნქციებს, ხელს უწყობს გაყიდვების მოცულობის ზრდას, მოსახლეობის მზარდი მსყიდველუნარიანობის დაკმაყოფილებას. სარეკლამო საქმიანობა ასევე გავლენას ახდენს რეგიონთაშორისი კავშირების გაფართოებაზე, ხელს უწყობს სამამულო საქონლის რეგიონულ ბაზრებზე უფრო აქტიურ წინსვლას.

ამასთან, სარეკლამო საქმიანობის ეფექტურობა ჯერ კიდევ არასაკმარისია მოცულობის მიხედვით, არ შეესაბამება საუკეთესო უცხოურ ნიმუშებს, არათანაბარზომიერადაა განვითარებული ქვეყნის რეგიონების მიხედვით, უპირველეს ყოვლისა, კონცენტრირდება რა დიდ ქალაქებში.

რეგიონთაშორისი თანამშრომლობის განვითარებაში სულ უფრო შესამჩნევია როლი ეკუთვნის საინფორმაციო-კომერციული ინფრასტრუქტურის ისეთ შედარებით ახალ ფორმებს, როგორიცაა რეგიონთაშორისი მარკეტინგული ცენტრები.

რეგიონთაშორისი მარკეტინგული ცენტრების სისტემის საქმიანობა მოიცავს რამდენიმე კომპონენტს, რომელთა შორისაცაა:

- საორგანიზაციო საქმიანობა, რომელიც ითვალისწინებს პირდაპირი ორმხრივი ხელშეკრულებების დადებას ქვეყნის ცალკეულ რეგიონებსა და დედაქალაქს შორის, პირდაპირი რეგიონთაშორისი სამეურნეო კავშირების დალაგებას, სალიზინგო ოპერაციების ურთიერთქმედების ორგანიზებას, ერთობლივი სამრეწველო და სავაჭრო საწარმოების შექმნას ადგილობრივი რესურსების გამოყენებით, მჭიდრო თანამშრომლობას მეწარმეებთან, მათ კავშირებთან და გაერთიანებებთან;
- საინფორმაციო საქმიანობა, რომელიც მოიცავს საინფორმაციო მხარდაჭერის ორგანიზებას და ფართო სპექტრის საინფორმაციო მომსახურების გაწევას საწარმოებისა და მეწარმეებისთვის, მომსახურებისა და საქონლის მწარმოებელი საწარმოების შესახებ ინფორმაციის შეგროვებასა და სისტემატიზაციას რე-

გიონებში, სხვადასხვა სახის თანამშრომლობით დაინტერესებული საწარმოების მონაცემთა სპეციალიზირებული ბაზის ფორმირებასა და მხარდაჭერას, მათ შორის საწარმოების ინტერესებიდან გამომდინარე სუბსანარდო სიტემის შექმნისთვის;

- სარეკლამო-მარკეტინგული საქმიანობა, რომელიც ითვალისწინებს მომსახურების გაწევას საქონლის გასაღებისა და გადაადგილების დაგეგმვის დარგში, რეგიონული საინვესტიციო პროექტების შეფასებას და მისი შედეგების სისტემატიზაციას, მცირე და საშუალო ბიზნესის გამოფენა-ბაზრობების ჩატარებას რეგიონებში, საქონლის ბაზრების მარკეტინგულ კვლევებს და მათი შედეგების შეთავაზებას საწარმოებისთვის, რეგიონული საწარმოების სარეკლამო კამპანიის დაგეგმვას და მათი მარკეტინგული სტრატეგიის შემუშავებას, საწარმოების საექსპერტო პოტენციალის ოპტიმიზაციას.

რეგიონთაშორისი თანამშრომლობის საინფორმაციო-კომერციული ინფრასტრუქტურის განვითარებაში საკუთარი წვლილი შეაქვთ სუბკონტრაქტაციის ცენტრებს, რომლებიც ხელს უწყობენ მსხვილ საწარმოებსა და მცირე მეწარმეებს შორის თანამშრომლობის ჩამოყალიბებას, რაც საშუალებას აძლევს საწარმოებს მიაღწიონ წარმოების მაღალ ეფექტიანობას არსებული სიმძლავრეების რაციონალური და არსებული რესურსების უფრო სრულყოფილი გამოყენების წყალობით.

ინტეგრაციის პროცესების განვითარებასთან ერთად სულ უფრო მნიშვნელოვან როლს რეგიონთაშორისი თანამშრომლობის საინფორმაციო-კომერციულ ინფრასტრუქტურაში თამაშობს საგამოფენო-საბაზრობო საქმიანობა.

საგამოფენო-საბაზრობო საქმიანობა გამოდის რეგიონების ეკონომიკური ურთიერთქმედების გაფართოების და ეკონომიკური ზრდის ეფექტური საშუალების სახით. ის უზრუნველყოფს ბაზრის მობილურობას, ხელს უწყობს საქონლისა და მომსახურების რეალიზაციის მოცულობის ზრდას მწარმოებლების ახალ ბაზრებზე გაყვანის, პროდუქციის მომხმარებელთა წრის გაფართოების გზით. გარდა ამისა, გამოფენები და ბაზრობები ქმნიან საჭირო საინფორმაციო ველს ეკონომიკური კავშირების გასაღრმავებლად, ახდენენ მნიშვნელოვანი ფინანსური ნაკადის აკუმულირებას, რასაც მოაქვს დამატებითი შემოსავლები ყველა დონის ბიუჯეტში, მათ შორის, რეგიონულ დონეზეც.

საფინანსო-საკრედიტო ინფრასტრუქტურა. რე-

გიონთაშორისი ეკონომიკური თანამშრომლობის საფინანსო-საკრედიტო ინფრასტრუქტურა განეკუთვნება მთლიანად საბაზრო ეკონომიკის ინფრასტრუქტურის ყველაზე მნიშვნელოვანი და ამავედროულად რთული ელემენტების რიცხვს.

საფინანსო-საკრედიტო ინფრასტრუქტურა მოიცავს ისეთ ინსტიტუტებს, როგორიცაა ბანკები, მათ შორის, რეგიონთაშორისი საკლირინგო ცენტრები, სადაზღვევო დაწესებულებები, მიკროსაფინანსო სტრუქტურები, საკრედიტო დაწესებულებები. ამ ინსტიტუტების მთავარი დანიშნულებაა რეგიონთაშორის დადარგთაშორის დონეზე კაპიტალის ხელახლა გადანაწილების უზრუნველყოფა, ამით კი რეგიონების ეკონომიკური თანამშრომლობის განვითარებისთვის ხელშეწყობა.

საფინანსო-საკრედიტო ინფრასტრუქტურის ცენტრალურ რგოლს წარმოადგენს კომერციული ბანკები. მათი ამოცანა მდგომარეობს იმაში, რომ მოხდეს თავისუფალი ფინანსური რესურსების აკუმულირება და კრედიტირების, დაფინანსებისა და ანგარიშსწორების პროგრესული ფორმების საფუძველზე დაჩქარდეს საბრუნავი სახსრების ბრუნვალობა, ამაღლდეს რენტაბელობა.

ჩამოყალიბდა კომერციული ბანკების რეგიონთაშორისი თანამშრომლობის რამდენიმე ფორმა. საბანკო სფეროში ყველაზე გავრცელებული მექანიზმი არის ბანკების მიერ საკორესპონდენტო ურთიერთობების დამყარება. ფართო, რეგიონული საკორესპონდენტო ქსელი ბანკის არსებითი უპირატესობაა, რაც მას საშუალებას მისცემს სწრაფად განახორციელოს გადახდები ქვეყნის ტერიტორიაზე. ბანკების რეგიონთაშორისი თანამშრომლობის სხვა ფორმას წარმოადგენს ბანკების მიერ ფილიალებისა და წარმომადგენლობების გახსნა, შეილობილი ბანკების შექმნა სხვა რეგიონებში.

რეგიონების ბანკების რეგიონთაშორისი კავშირების ფორმას წარმოადგენს სტრატეგიული კავშირების დამყარება კონკრეტული პროექტების რეალიზაციისთვის, როგორც წესი, მსხვილი საინვესტიციო პროექტების განხორციელებისთვის, რომელთაც აქვთ რეგიონთაშორისი მნიშვნელობა, მათ შორის, საფინანსო-სამრეწველო ჯგუფების შექმნის გზით.

რეგიონთაშორისი ეკონომიკური თანამშრომლობის მონაწილეების-საწარმოებისა და ფირმების ფინანსური მოთხოვნების მრავალფეროვნებასთან, თავად საფინანსო-საკრედიტო ოპერაციების სხვადასხვა ხასიათთან დაკავშირებით აუცილებელია რეგიონთაშორისი ინფრასტრუქტურაში ისეთი ფინანსური ორგანიზაციების არსებობა, რომლებიც ემსახურებიან,

როგორც მსხვილ საწარმოებს, ასევე მცირე ბიზნესს. მსხვილი ბიზნესის მომსახურე საფინანსო ინსტიტუტებს განეკუთვნება: კომერციული ბანკები და მათი გაერთიანებები, საინვესტიციო ფონდები და სხვა სტრუქტურები. მცირე მეწარმეობის მომსახურებით დაკავებულია მიკროსაფინანსო სტრუქტურები.

საბაზრო ეკონომიკის პირობებში, როცა ეკონომიკური რისკის ხარისხი მნიშვნელოვნად იზრდება, ხშირად სამეურნეო სუბიექტებს, რომელთაც განიცადეს წარუმატებლობა ან ფორსმაჟორული გარემოებების შემთხვევაში ესაჭიროებათ ფინანსური დახმარება. ამ მხარდაჭერას ახორციელებენ დამოუკიდებელი სადაზღვევო კომპანიები და ორგანიზაციები. სადაზღვევო კომპანიები წარმოადგენენ საწარმოების, ორგანიზაციების, ფირმებისა და ცალკეული მეწარმეების მყარი განვითარების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორს, ხელს უწყობენ რეგიონული ეკონომიკის ზრდას, რეგიონთაშორისი სამეურნეო კავშირების გაფართოებას.

სამეცნიერო კვლევებში გამოიყოფა სადაზღვევო ორგანიზაციების რამოდენიმე სახე, რომლებიც მოქმედებენ სადაზღვევო მომსახურების რეგიონულ დონეზე:

- სადაზღვევო კომპანიები, რომლებიც უშუალოდ დებენ დაზღვევის ხელშეკრულებებს;
- გადამზღვეველი ფირმები, რომლებიც შესაბამისი ანაზღაურების ხარჯზე საკუთარ თავზე იღებენ დიდი რისკების ნაწილს;
- შუამავლები მზღვეველებსა და დასაზღვევებს შორის; მზღვეველთა სხვადასხვა გაერთიანება.

ეკონომიკურ-სამართლებრივი ინფრასტრუქტურა. რეგიონთაშორისი ეკონომიკური თანამშრომლობის განვითარება და სამაჟულო საქონლის წარმატებული წინსვლა რეგიონულ ბაზრებზე გულისხმობს ორგანიზაციების განვითარებული ქსელის არსებობას, რომელიც მეწარმეებს ემსახურება საქონლისა და მომსახურების ხარისხის დადგენის, სამომხმარებლო პრეტენზიების ექსპერტიზის, ლიცენზირების, სერტიფიკაციის, კატეგორირების, ეკონომიკური დავების გადაწყვეტის, სამართლებრივი კონსულტაციების გაწევის კუთხით და ა.შ.

რეგიონთაშორისი ურთიერთქმედების ეკონომიკურ-სამართლებრივ ინფრასტრუქტურას განეკუთვნება: საკონსულტაციო კომპანიები, სტანდარტიზაციის, სერტიფიკაციის, ლიცენზირების ორგანოები, ლაბორატორიები, საცდელი სადგურები და ცენტრები, რომლებიც დაკავებულნი არიან პროდუქციის (საქონლის და მომსახურების) ხარისხისა და უსაფრთხოების ექსპერტიზით, საარბიტრაჟო სასა-

მართლოები, სამართლებრივი საკონსულტაციო ცენტრები, საადვოკატო და სანოტარო კანტორები.

თანამედროვე პირობებში რეგიონთაშორისი ურთიერთქმედების ინფრასტრუქტურის განვითარების დროს საკმაოდ მნიშვნელოვანია ინსტიტუციონალური გარემოს ყველა შემადგენლის: ფორმალური წესების; არაფორმალური წესების; კულტურული ტრადიციებისა და ფასეულობების გათვალისწინება.

ფორმალურ წესებს განეკუთვნება კანონები, სამართლებრივი აქტები, ხოლო ცალკეული კომპანიების დონეზე-მათ მიერ საქმიანი კონტრაქტების დადება. რეგიონთაშორისი ეკონომიკურ თანამშრომლობასთან მიმართებაში ესაა ორმხრივი შეთანხმებები და ხელშეკრულებები ცალკეულ სუბიექტებს შორის.

არაფორმალური წესები წარმოადგენილია სოციალური ნორმებით, ხოლო სუბიექტების დონეზე-მათი საქმიანი შეთანხმებებით. ფორმალურ და არაფორმალურ წესებს შორის მჭიდრო კავშირის დროს არსებობს მათ შორის პრინციპული განსხვავებაც. მხარეთა პირობები არსებული კანონმდებლობის შესაბამისად. წინააღმდეგ შემთხვევაში ურთიერთქმედების დროს ისინი ვალდებული არიან შეასრულონ დადებული ხელშეკრულების, პირობების შეუსრულებლობისას საქმე წყდება საარბიტრაჟო სასამართლოში. არანაკლებია სოციალური ნორმის დაცვის ფასი, რომლის შესაბამისადაც არ შეიძლება შეთანხმების პირობების დარღვევა, რამდენადაც ეს ნიშნავს ადგილობრივი ხელმძღვანელობის, მხარის ან ქალაქის ადმინისტრაციის პრესტიჟის დაკარგვას.

არაფორმალური წესები ეყრდნობა კულტურულ ტრადიციებსა და ფასეულობებს, რომლებიც უკავშირდებიან ქცევის მყარი პრაქტიკის აღდგენას, რომელიც ჩვევადაა ქცეული და გამჯდარია ადგილობრივ ადამიან-წესებში. ამ ტრადიციის გათვალისწინება საკმაოდ მნიშვნელოვანია ყოველდღიურ ცხოვრებაში, განსაკუთრებით, რეგიონთაშორისი ეკონომიკური თანამშრომლობის დაგეგმვასა და განვითარებაში. პრობლემა მდგომარეობს იმაში, რომ ინსტიტუციონალური დონეების განვითარების სისწრაფე ყოველთვის ერთნაირი როდია. კანონები და სამართლებრივი აქტები შეიძლება საკმაოდ სწრაფად წარმოიქმნას (მაგალითად, კანონპროექტი შეიძლება მიიღოს მთავრობამ ორი ან სამი მოსმენით), ხოლო არაფორმალურ წესებსა და მითუმეტეს, ტრადიციებს გააჩნია დიდი ინერცია და ძნელად ექცევა ცვლილებების ქვეშ. აქედან გამომდინარეობს მისაღები შეთანხმებების, ხელშეკრულებების დაბალი ეფექტურობა.

რეგიონთაშორისი თანამშრომლობის ინფრასტრუქტურის კომპლექსის შექმნის მნიშვნელოვან პრინციპს

წარმოადგენს ამ პროცესში სახელმწიფოსა და საზოგადოებრივი სტრუქტურების (ეკონომიკური ურთიერთქმედების რეგიონთაშორისი ასოციაციების, მეწარმეთა კავშირების და ა.შ.) ერთობლივი მონაწილეობა. ასეთი ურთიერთქმედება იძლევა შესაძლებლობას მოხდეს საზოგადოებრივი ინიციატივის მობილიზება მნიშვნელოვანი სახელმწიფო ამოცანების გადაწყვეტაზე, მათ შორის, რეგიონების ინტეგრაციის პროცესების განვითარებისა და გადრმავეების კუთხით. ამასთან, საბაზრო ეკონომიკის პირობებში სახელმწიფოს როლი რეგიონთაშორისი ურთიერთქმედების დარეგულირებასა და ინფრასტრუქტურის განვითარებაში უნდა დარჩეს საკმაოდ მნიშვნელოვანი. ეს რეგულირება ეხება, როგორც, უპირველეს ყოვლისა, სამამულო მწარმოებლების საქონლის მიწოდების ჩამოყალიბებას, ასევე მკვეთრად დიფერენცირებული შემოსავლების მქონე მოსახლეობის მოთხოვნის დაკმაყოფილებას. სახელმწიფო გავლენას ახდენს ინფრასტრუქტურის ცალკეული ელემენტების დაბალანსებულ განვითარებაზე მიზნობრივი პროგრამების ინვესტირების, კრედიტებისა და ყოველგვარი შეღავათების შეთავაზების გზით ადგილობრივი და უცხოური კაპიტალის მოსაზიდად.

რეგიონთაშორისი ეკონომიკური თანამშრომლობის ინფრასტრუქტურის წარმატებული განვითარება ასევე გულისხმობს აქტიურ მონაწილეობას საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბებაში. ამასთან, ამ პროცესში მათი როლი იზრდება.

ამდენად, ამ ეტაპზე აუცილებელია სახელმწიფო სტრუქტურებისა და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების შეთანხმებული მოქმედება ინფრასტრუქტურის ყველა ელემენტის დაბალანსებული განვითარების უზრუნველყოფაში, ხელსაყრელი ინსტიტუციონალურ-სამართლებრივი სფეროს შექმნა მსხვილი რეგიონთაშორისი საინვესტიციო პროექტების რეალიზაციისთვის.

რეგიონთაშორისი ეკონომიკური თანამშრომლობის ინფრასტრუქტურის განვითარების კომპლექსურობის მიმართ მოთხოვნები გაიზრდება მოხმარების, მიმოქცევისა და ფინანსურ სფეროებში გლობალიზაციის დაჩქარების პროცესში.

რეგიონთაშორისი ურთიერთქმედების კომპლექსური ინფრასტრუქტურის შექმნის ამ მიმართულებების რეალიზაცია მოითხოვს ყველა რესურსის კონცენტრაციას და მართვის ორგანოს ყველა დონის შეთანხმებულ მოქმედებას. მოძრაობა უმჯობესია ეტაპობრივად, ნაბიჯ-ნაბიჯ ზომების განხორციელებით და შუალედური მიზნებისა და

საზღვრების მიღწევით. მიზნები უნდა იყოს ამბიციური და ამაღლოლად, რეალური. საქართველოს წინაშე დგას ორი ერთმნიშვნელოვანი ამოცანა: შექმნას ინფრასტრუქტურის საუკეთესო ნიმუშები და ხელი შეუწყოს მათ დროულდანერგვას რეგიონებში. მხოლოდ ამ პირობის დროს შეიძლება იყო კონკურენტუნარიანი გლობალურ სამყაროში.

დასკვნები

რეგიონებისა და მისი ეკონომიკური კავშირების განვითარება განისაზღვრება არა მხოლოდ ბუნებრივი სანდლეულო რესურსების არსებობით, სამრეწველო, სამეცნიერო-ტექნიკური და შრომითი პოტენციალით, არამედ რეგიონის ინფრასტრუქტურის განვითარებით, რაც უზრუნველყოფს ამ კავშირებს. რეგიონთაშორისი თანამშრომლობის ინფრასტრუქტურა წარმოადგენს საერთო საბაზრო ინფრასტრუქტურის უმნიშვნელოვანეს შემადგენელ ნაწილს, რომლის გარეშეც შეუძლებელია ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკის ან მისი ცალკეული ტერიტორიული წარმონაქმნის ფუნქციონირება.

საქონლის ეფექტური გადაადგილება რეგიონის ფარგლებს გარეთ გასაღების ბაზარზე, შეადგენს რეგიონთაშორისი ეკონომიკური ურთიერთქმედების ინფრასტრუქტურის არსს.

რეგიონთაშორისი ეკონომიკური ურთიერთქმედების ინფრასტრუქტურის ყოველმხრივი შესწავლა განაპირობებს მისი ფორმირებისა და ფუნქციონირების სხვადასხვა ასპექტის განხილვის მიმართ სისტემური მიდგომის აუცილებლობას. რეგიონთაშორისი ეკონომიკური კავშირების ინფრასტრუქტურულ კომპლექსს, როგორც რთულ საორგანიზაციო-ეკონომიკურ სისტემას გააჩნია მის შემადგენლობაში შემავალი ელემენტების ურთიერთკავშირები და ურთიერთდამოკიდებულებები და ის ურთიერთქმედებაშია რეგიონის ეკონომიკის სხვა ქვესისტემებთან.

თანამედროვე პირობებში რეგიონთაშორისი ურთიერთქმედების ინფრასტრუქტურის განვითარების დროს საკმაოდ მნიშვნელოვანია ინსტიტუციონალური გარემოს ყველა შემადგენელის: ფორმალური წესების; არაფორმალური წესების; კულტურული ტრადიციებისა და ფასეულობების გათვალისწინება.

ქვეყანაში საბაზრო ურთიერთობების განვითარებასთან ერთად რეგიონების ეკონომიკური ურთიერთქმედების ინფრასტრუქტურის ობიექტების შემადგენლობა, სტრუქტურა და ამოცანები მუდმივად განიცდის ცვლილებასა და სრულყოფას. ინფრასტრუქტურაში

სულ უფრო მეტი ადგილი ეთმობა მრავალფუნქციურ ობიექტებს.

თანამედროვე პირობებში აუცილებელია სახელმწიფო სტრუქტურებისა და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების შეთანხმებული მოქმედება ინფრასტრუქტურის ყველა ელემენტის დაბალანსებული განვითარების უზრუნველყოფაში, ხელსაყრელი ინსტიტუციონალურ-სამართლებრივი სფეროს შექმნა მსხვილი რეგიონთაშორისი საინვესტიციო პროექტების რეალიზაციისთვის.

ლიტერატურა

- 1) ბარათაშვილი ე. ჯოლია გ, გრძელიშვილი ნ, მამალაძე ი, სეხნიაშვილი დ, ჩახვაშვილი დ, – ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირება. თბილისი 2012 წ. I– II წიგნი.
- 2) ბარათაშვილი ე., გალახვარიძე ნ., გრძელიშვილი ნ., ნადარეიშვილი ნ. რეგიონული ეკონომიკა, თბ. 2010
- 3) ნ.ჭითანავა. გარდამავალი პერიოდის სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები. თბილისი 1997 წ.
- 4) ბურდული ვახტანგ. სოციალური და ეკონომიკური განვითარების კოორდინაცია რეგიონალ და ლოკალურ დონეზე (საქართველოს მაგალითზე). გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2006 წ.
- 5) Гаврилов А.И. - Региональная экономика и управление. Юнити, Москва 2002 г.
- 6) Буров М.П. - Система регулирования экономического взаимодействия регионов. Издательско-торговая корпорация „Дашков и К“
- 7) Тургель И.Д. - Региональная экономика и управление. М. 2003 г.
- 8) П.И. Бурак, В.Г. Ростнец, А.В. Попилин - Инфраструктура межрегионального экономического сотрудничества и императивы инновационного развития «экономика» 2009

SUMMARY

Development of regions and their economic relations is defined not only with the existence of natural raw material resources, industrial, scientific-technical and labor potential, but also with the development of infrastructure which provides the connections. The inter-regional cooperation infrastructure is the most important part of common market infrastructure without what it is impossible for any country's economy or its individual territorial entity to function.

Efficient movement of goods on the market outside the region is the essence of regional economic interaction infrastructure.

Comprehensive study of inter-regional economic interaction infrastructure leads to the needs of systematic approach to its formation and operation. Inter-regional economic interaction complex, as a complex organizational-economic system has an interdependence of its elements and its interactions are in mutual relations with region's other subsystems.

In modern terms it's very important to take into account all components of institutional environment: formal rules, informal rules, cultural traditions and values in inter-regional interaction infrastructure.

With the development of market relations in the country, the composition, structure and objectives of regionaleconomicinteractioninfrastructureconstantly change and improve. More and more meanings multi-functional objects have in infrastructure.

In modern conditions concerted actions of state structures and civil society organizations play necessary part in balanced development of all infrastructure elements, creation of favorable institutional-legal sphere for realization of large investment projects.